

Yksityismetsätalouden organisaatioiden arviointi
Metsäneuvosto 19.12.2017
Selvityshenkilö Paavo Pelkosen raportti

Selvitystehtävän toimeksiannon mukaan tavoitteena oli erityisesti arvioida metsäalan lainsäädäntöhankkeiden tavoitteiden toteutumista eri toimijoiden käytännöissä ja metsäalan yleisessä kehityksessä. Arviointiraportissa tuli analysoida ainakin seuraavaa lainsäädäntöä nykyisessä muodossaan: laki Suomen metsäkeskuksesta (418/2011), laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä (419/2011) ja laki metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998).

Selvityksessä haastateltiin 45 henkilöä, jotka olivat joko metsänhoitoyhdistysten toimi- tai luottamushenkilöitä, Suomen metsäkeskuksen tai muiden organisaatioiden asiantuntijoita sekä metsänomistajia. Haastatteluja tehtiin kahdeksassa maakunnassa. Haastattelujen, metsänomistajien työpajan sekä painettujen ja sähköisten materiaalien perusteella muodostettiin käsitys metsäalalla toteutettujen lainsäädäntöuudistusten vaikutuksista ja tavoitteiden toteutumisesta. Käsityksen muodostamisessa kiinnitettiin huomiota sekä asioiden yleistämiseen että yleisistä mielipiteistä ja näkemyksistä selvästi poikkeaviin mielipiteisiin ja näkemyksiin.

Metsänhoitoyhdistyksiä koskevan lakiuudistuksen tavoitteet liittyivät metsänhoitomaksujen poistamiseen, jäsenten valinnanvapauden lisäämiseen, hyvän metsänhoidon toteutumiseen, metsätalouden edistämiseen, edunvalvontaan, kilpailukykyyn ja kannattavuuteen sekä tasapuolisen kilpailun lisäämiseen.

Metsänhoitoyhdistykset ovat pystyneet korvaamaan metsänhoitomaksut muulla rahoituksella ja sopeuttamaan toimintansa uuteen tilanteeseen hyvin. Yhdistysten keskimääräinen taloudellinen tulos heikkeni selvästi heti lakimuutoksen jälkeen, mutta on sen jälkeen parantunut. Yhdistykset, jotka valmistautuivat ajoissa muutoksiin, ovat yleensä menestyneet taloudellisesti hyvin.

Metsänomistajien valinnanvapauden lisääminen onnistui hyvin ja metsänomistajat käyttivät valinnanvapautta. Yhdistysten jäsenmäärä väheni tyypillisesti 20 - 30 prosenttia. Eronneet jäsenet ovat myös liittyneet uudestaan jäseniksi. Jäsenet käyttävät myös muiden kuin yhdistysten palveluita ja muut kuin jäsenet käyttävät yhdistysten palveluita.

Metsänhoitoyhdistysten hyvään metsänhoitoon liittyvä neuvonta on pysynyt erinomaisen hyvällä tasolla myös lakimuutoksen jälkeen. Metsien tila näyttää kehittyvän kaksijakoisesti. Metsien vuotuinen kasvu on jatkuvasti parantunut, mutta taimikonhoitorästit ovat lisääntyneet huolestuttavasti ja ensiharvennusten kannattavuus on heikentynyt. Asiakaslähtöisyys toteutuu hyvin hakkuutulujen maksimoinnin osalta. Monimuotoisuuden lisäämisen ja hiilinielujen kasvattamisen suhteen asiakaskokemukset eivät täysin vastaa metsänomistajien odotuksia.

Lakimuutoksen jälkeen puumarkkinassa ei ole havaittu häiriöitä. Puun tarjonta on lisääntynyt, mikä voi olla suurelta osin seurausta metsäteollisuuden suhdanteiden myönteisestä kehityksestä. Metsänhoitoyhdistykset ovat toimineet puumarkkinoilla aktiivisemmin kuin ennen.

Lakimuutokset ovat parantaneet ja tulevat parantamaan metsätalouselinkeinon kilpailukykyä ja kannattavuutta ainakin lyhyellä tähtämellä. Metsänhoitoyhdistykset ja yritykset ovat vastanneet

muutokseen enimmäkseen kehittämällä innovatiivisesti palveluitaan, erikoistumalla sekä yhteistyöllä. Lakimuutokset, mukaan lukien uudistunut metsälaki ovat parantaneet myös yrittäjien mahdollisuuksia palveluiden kehittämiseen ja erikoistumiseen sekä lisänneet yrittäjien sekä metsänhoitoyhdistysten ja muiden suurempien toimijoiden välistä yhteistyötä.

Metsänhoitoyhdistykset toimivat entistä avoimemmassa kilpailutilanteessa.

Metsäteollisuusyrietykset ovat kehittäneet asiakkailleen monipuolisia ja korkeatasoisia verkkotyökaluja sekä niihin yhdistettyjä hyvin toteutettuja informaatiokanavia ja chat-palveluita. Ne hyödyntävät myös sopimus- ja erikoisasiakkuuksia sekä pitkäaikaisiin yrityskumppanuuksiin perustuvia palveluketjujaan tehokkaasti lisäten toimintansa kannattavuutta ja kilpailukykyä.

Tasapuolisten kilpailuedellytysten luominen eri toimijoille on onnistunut hyvin. Palvelut hinnoitellaan markkinassa huomattavasti aikaisempaa paremmin. Valtakirjalla kauppaa tekevien toimiminen ostajina sekä suurten organisaatioiden entisistä toimintamalleista periytyneiden henkilösuhteiden vaikutus koetaan avointa ja tasapuolista kilpailua heikentäviksi eettisiksi kysymyksiksi.

Suomen metsäkeskusta koskevalla lainsäädännöllä tavoiteltiin metsäkeskukselle erityisesti valtakunnallisesti vahvaa strategista roolia, organisaation toiminnan tehostamista sekä tasapuolisen kilpailun edistämistä ja kestävän metsätalouden tulosten paranemista.

Metsäkeskuksen valtakunnallinen vaikuttavuus on lisääntynyt merkittävästi. Maakunnallinen näkyvyys on heikentynyt. Erityisesti metsänomistajat tuntevat huonosti metsäkeskuksen nykyistä toimintaa. Samoin monien metsäammattilaisten tiedot metsäkeskuksen toiminnasta ovat heikot.

Lakiuudistuksen tavoite synnyttää markkinoita metsätie-, ojitus- ja metsäsuunnitteluhankkeille on edelleenkin merkittävä haaste metsäkeskukselle, samoin kuin taimikoiden metsänhoidollisen tilan parantaminen. Metsäkeskuksen projektitoiminta on kehittynyt erinomaisesti. Projektien suunnittelu ja seuranta on tehokasta ja laaja verkostoituminen tuo kilpailuetua.

Hyvän metsänhoidon osalta metsäkeskus on panostanut muun muassa hiljaisten metsänomistajien neuvontaan ja aktivoimiseen. Tehtävä sopii hyvin metsäkeskukselle metsäorganisaatioiden välisessä työnjaossa ja yhteistyössä.

Luontoarvojen huomioiminen talousmetsien hoidossa on kaikille metsätalouden osapuolille tärkeä tehtävä. Suomen metsäkeskuksen tulosohjauksessa tämän tehtävän merkitystä on korostettu. Metsäpalveluyrittäjistä monet kertoivat erikoistuneensa metsäkeskuksen hanketoimintaan liittyvään ympäristönäkökulmaa huomioivaan monitavoitteeseen metsänhoitoon. Metsien hiilinielukykyksen hallintaan tulee kiinnittää enemmän huomiota kansainvälisen ympäristöpolitiikan tavoitteiden mukaisesti.

Kokonaisuudessaan lainsäädännön toimeenpanon ja valvonnan osalta metsäkeskus on saavuttanut varsin hyvin lainsäädännön tavoitteet. Resursseja on riittävästi vähentyneen valvontavelvoitteen saavuttamiseen. Taimikoiden valvonnan tehostamiseen on kehitteillä uusiin teknologisiin innovaatioihin perustuvia menetelmiä. Metsänomistajien metsiinsä kohdistamaa omavalvontaa edistetään uusiin innovaatioihin perustuvalla tehostetulla neuvonnalla.

Kaikille metsätalouden osapuolille ajantasaisen ja laadukkaan metsävaratiedon tasapuolinen saatavuus on metsätietojärjestelmään liittyvän lakimuutoksen tärkein tavoite. Viime kesänä osapuolten välisissä neuvotteluissa päästiin yhteisymmärrykseen metsätietojärjestelmän tasapuolisen käytön edistämisestä. Laserkeilausaineiston prosessoinnin hallitsevat toimijat voivat käyttää sovelluksissaan myös Maanmittauslaitoksen tarjoamia tietoja.

Metsäammattilaiset ja metsänomistajat tuntevat metsäkeskuksen ennen muuta metsään.fi – palvelusta ja hyvistä sähköisen yhteydenpidon mahdollisuuksista. Metsävaratietojen saantia arvostettiin, mutta samalla oltiin huolissaan metsävaratietojen päivittämisestä ja laadusta.

Metsävaratietojen ylläpidon parantamiseksi on meneillään hallituksen kärkihanke. Liiketoiminnassa ”digiloikan” mahdollistavien sovellusten kehittäminen kuuluu markkinatoimijoille, jotka tarjoavat metsänomistajia merkittävästi hyödyttäviä sovelluksia. Ainakin lähitulevaisuudessa ja nykyteknologiaa sovellettaessa metsätietojärjestelmä tulisi rahoittaa julkisin varoin (mahdollisesti tulevaisuudessa myös yksityinen rahoitus) ja kehittää yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Metsäkeskuksen on reagoitava tehokkaasti kehitteillä olevan maakuntahallinnon uudistamiseen. Vastuu laissa määriteltyjen, myös monien metsäalaan liittyvien palvelujen järjestämisestä tulee olemaan maakunnilla. Tavoitteena on antaa mahdollisimman paljon palveluita yksityisten tahojen tuottamiksi ja viranomaistehtävinä hoidetaan vain kaikkein välttämättömin. Painopiste metsäalan osalta on toiminnallisuuden ja toimivuuden rakentaminen muuttuvaan maakunnalliseen toimintaympäristöön sekä eri toimijoiden sitouttaminen yhteiseen tekemiseen ja roolituksien määrittelyyn.

Arviointiraportti (60 sivua) on julkaistu seuraavilla verkkosivuilla: http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/selvitysmies-paavo-pelkonen-yksityismetsatalouden-organisaatioiden-lakiuudistukset-ovat-onnistuneet ja uudessa valtioneuvoston yhteisessä Hankeikkunassa <http://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM025:00/2017> kyseisen hankkeen kohdalla (MMM025:00/2017).